

УДК 811.161.2'42
DOI 10.35433/philology.1 (104).2025.115-125

НАРОДНІ ПОВІР'Я, ПРИКМЕТИ, ЗАБОБОНИ В ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТАХ СХІДНОЇ СЛОБОЖАНЩИНИ

М. О. Волошинова*

У статті на прикладі діалектних текстів, записаних у межах українських східнослобожанських говірок, розглянуто лексику на позначення народних повір'їв, прикмет, забобонів. Наголошено, що окреслена тема неодноразово ставала об'єктом мовознавчих студій, зокрема діалектологічних. Актуальність статті авторка вбачає в збереженні відомостей про зазначений говірковий масив, зважаючи на неможливість його системного опрацювання на сучасному етапі. Фактичний матеріал, використаний у розвідці, було поділено за тематичним принципом на три групи: тексти про народні повір'я та прикмети, пов'язані з віруванням людей у демонологічних істот і потойбічні сили; тексти, присвячені прикметам і забобонам, що стосуються традиційного сімейного укладу; тексти з повір'ями, у яких розповідають про свята календарного циклу.

Під час дослідження визначено, що діалектні тексти є носіями цінної інформації, оскільки допомагають науковцю отримати найбільш вичерпні відомості про духовну культуру українського народу: установити природу різноманітних прикмет, забобонів, з'ясувати інформацію про сюжетний план повір'їв, ритуальних та магічних дій, їхнє семантичне наповнення, одержати уявлення про символіку родинних звичаїв тощо. У процесі аналізу акцентовано на істотній ознаці діалектних текстів – інформативності, за допомогою якої можна здійснити аналіз рівня міфологічного сприйняття мовцями навколишнього світу, оскільки сучасні діалектоносії здебільшого не розглядають відомості зі своїх розповідей як істинні та реальні, часто називаючи свої історії повір'ями або легендами.

Перспективу розвідок авторка статті вбачає в опрацюванні діалектних текстів, пов'язаних із життям і побутом східних слобожан.

Ключові слова: діалектний текст, забобони, інформант, лексика, повір'я, прикмети, східнослобожанські говірки.

* кандидат філологічних наук,
доцент кафедри слов'янської та романо-германської філології
(Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Київ),
marishinova@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7247-5222

FOLK BELIEFS, SIGNS, AND SUPERSTITIONS IN THE DIALECT TEXTS OF EASTERN SLOBOZHANSKCHYNA

Voloshynova M. O.

The article examines the vocabulary used to denote folk beliefs, signs, and superstitions in the dialect texts collected within the Ukrainian Eastern Slobozhanshchyna dialects. It is emphasized that this topic has repeatedly been the subject of linguistic studies, particularly in dialectology. The author sees the relevance of the article in preserving information about this dialectal array, considering the impossibility of its systematic research at the present stage. The factual material used in the study was thematically divided into three groups: the texts about folk beliefs and signs related to people's faith in demonological beings and supernatural forces; the texts dedicated to signs and superstitions concerning traditional family life; the texts containing beliefs associated with the celebrations of the calendar cycle.

The study has determined that the dialect texts serve as valuable sources of information, as they help the researchers obtain the most comprehensive data on the spiritual culture of the Ukrainian people: they establish the nature of the various signs and superstitions, clarify the narrative structure of beliefs, ritual, and magical actions, their semantic content, and gain insight into the symbolism of family traditions and so on. During the analysis the special attention was paid to the essential characteristic of the dialect texts – their information content, which allows to make an analysis of the level of mythological perception of the world by speakers. This is particularly relevant because modern dialect speakers mostly do not perceive the information in their narratives as true or real, often referring to their stories as 'beliefs' or 'legends'.

The author sees the prospect of further research in the study of the dialect texts related to the life and everyday customs of the people of Eastern Slobozhanshchyna.

Key words: dialect text, superstitions, informant, vocabulary, folk beliefs, signs, Eastern Slobozhanshchyna dialects.

Постановка наукової проблеми.

Останнім часом існує тенденція залучати як джерела дослідження лексики говірок діалектні тексти, які є носіями повної й достовірної інформації для діалектологічних та етнолінгвістичних студій. І. Романина зазначає: "Переваги дослідження діалектного мовлення за допомогою тексту очевидні: з одного боку, текст дає змогу зафіксувати для нащадків унікальне мовлення наших прабатьків, почути з їхніх уст історію, а з іншого, – проаналізувати всі мовні рівні говору, виявити "поведінку" діалектних явищ. Цінність та евристичність діалектних текстів незаперечна, оскільки вони відображають не тільки систему говірки, а й позалінгвальну дійсність" [6: 14]. Звернення до діалектних текстів для вивчення народних повір'їв, прикмет, забобон, звичаїв тощо, допомагає отримати додаткові відомості про народні вірування, з'ясувати природу виникнення прикмет, ритуалів, розкрити їхнє семантичне наповнення, дає змогу систематизувати тексти за тематичним принципом для подальшого опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Лексика, пов'язана з народними віруваннями та звичаями, прикметами, забобонами тощо, здавна привертала увагу дослідників. А. Плечко здійснила системний опис вірувань про небесні світила в межах середньополіського говору. Установлено структурування середньополіської лексики культурних дискурсів, пов'язаних із віруваннями про небесні світила, за тематичними та лексико-семантичними групами; окреслено мотиви, що формують культурні тексти середньополіських вірувань про місяць, сонце, зорі тощо. Дослідження дало змогу відстежити семантичні трансформації деяких прадавніх елементів народних вірувань та дійти висновку про наявність процесу поступової архаїзації вірувань про небесні світила, що виявляється у фрагментарному збереженні відомостей про явища, прикмети, заборони, засвідчити деструктивний розвиток окремих обрядодій та звичаїв на сучасному етапі [5].

Р. Сердега звертався до вивчення повір'їв із міфологічною мотивацією.

Розвідка продемонструвала, що аналізовані повір'я позначені метафоричністю, спрямованою на сакралізацію довколишнього світу. Розглянуті мовні одиниці вчений порівнює з метафоричними фразеологізмами, які у своєму складі мають лише певні залишки міфологічного світогляду. Елементи сакральності втрачають свою містичність, а їхня метафоричність формує не сакральне, а звичайне, побутове значення [7].

У дисертації І. Романини порушено проблему народних вірувань в аспекті дослідження структури й семантики діалектного тексту про чуда в наддністрянському говорі. На думку науковиці, "народні вірування в чудо, розуміння чуда репрезентують мовну картину світу етносу загалом та кожного мовця зокрема, адже мова відтворює образ реального світу, яким його бачать її носії. У сучасних діалектних текстах із Наддністрянщини поняття "чудо" насамперед пов'язане з християнським ученням і віруваннями людей". Авторка підсумовує, що "діалектний текст – складне, багатоаспектне мовне явище, яке потребує системного підходу" [6: 61].

Окремі аспекти заявленої теми було представлено в низці етнолінгвістичних і лексикографічних праць таких науковців, як К. Глуховцева, А. Зюбровський, О. Чорна, Н. Хобзей, О. Хомік та ін.

Мета дослідження – проаналізувати діалектні тексти про повір'я, вірування, забобони, зафіксовані в українських східнословобожанських говірках. Джерельною базою статті слугували діалектні тексти та матеріали, зібрані до 2022 р. в окресленому мовному континуумі; Словник українських східнословобожанських говірок (перевидання 2021 р.); збірки діалектних текстів, укладені за результатами діалектологічних експедицій у північні райони Луганщини. Актуальність розвідки вбачаємо в збереженні відомостей і про говірковий масив Східної Слобожанщини загалом, і про

діалектну лексику цього ареалу зокрема, зважаючи на тимчасову неможливість її збирання й системного опрацювання на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вивчення світоглядних уявлень і вірувань народу важливе тому, що вони сягають корінням глибинних пластів його духовної культури [4: 587]. Деякі люди й дотепер вірять у численні прикмети й забобони, пов'язані з їхнім життям і побутом, магічні обряди замовляння, ворожіння, серйозно ставляться до повір'їв про існування надприродних сил – відьом, чаклунів, ворожбитів та інших персонажів демонологічного світу. Тезу підтверджують лексеми, що функціонують у східнословобожанських говірках, на позначення людей, які ворожать, лікують, займаються чарівництвом, наприклад: |бабка (ВерхД, Новб, Полов, Прос), |в'ед'ма (Кррч) 'ворожбитка, знахарка, шептуха, чарівниця': І о|це ж во|на |йіздила до |бабок / і л'і|ч'ілас' / і так т'а|нуло|с'а у |нейі го|да два (ВерхД) [3: 21, 53]; воро|ж'її 'ворожбит, чоловік, який ворожить на картах': Ме|н'ї ш'ч'е в:ої|ну воро|ж'її ка|заї / |вернец':а та |т'іл'ки не|с|коро (Шульг) [3: 67]; кал|дун, кол|дун 'ворожбит, знахар' (Прос) [3: 144].

У межах східнословобожанських говірок побутують і назви, уживані на позначення:

- загальних назв прикмет, забобонів: суйе|в'ір'їа (Підг) [3: 350]; при|м'ета, при|м'їта (у багатьох говірках): Сво|го с|вад'є|бного п|лат':а у |мене не| було / б|рала у су|с'їдки / у йа|кої с|вад'ба на дві не|д'їл'ї ра|н'їше // |даже хва|ту б|рала / сво|йейі не| було / |кажут' / по|гана при|м'їта / та бре|х'н'а ўсе це / прожи|ли ж бо з |мужом |доўго / і йа б ска|зала / ш'ч'асливо (Білк) [3: 297];

- заклинань, що мають магічну силу: ворож'ї|ба: в'їн'ки долж'н'ї пли|є|ти за во|дойу // то |е та|ка ворож'ї|ба / (Тан) [11: 256]; |заговор, заго|вор, приго|вор: Ну ў|с'ак і

заговори / приговори / ў|с'аке та|ке / ну |йако|с' бо|йали|с'а та|кого о|бич'но баг'|ки (Новб) [3: 121]; харак'терник / це кол|дун / з|найуш'ч'ї заговори п|роти ўс'їх о|пасностей (Новсв) [11: 146]; ба|бус'а ка|зала / що |йако|с' осте|р'ї|гали / ш'ч'об н'ї|йаких |заговор'ї| / н'ї|йаких приговор'ї| / н'ї|йакойі во|дич'ки не наба|лакали / ш'ч'о то ўсе / |дуже та|ке бу|ло / ну |йак / не|гарне (Новб) [3: 297];

- процесу ворожіння: ша|мани|ети чаклувати, ворожити' (ОлД) [3: 393].

До першої групи діалектних текстів про народні прикмети й вірування, відносимо ті, у яких ідеться про існування потойбічних сил і демонологічних істот. Часто згадуваним персонажем у народних повір'ях є відьма. "Згідно з уявленнями, це жінки, котрі за допомогою чарів роблять шкоду, найчастіше – відбирають молоко або затримують дощ (є й чоловіки-відьмаки, вони "сильніші" від жінок і ними керують). Назву відьма пояснюють псл. *vedati* – 'відати, знати'" [4: 617]. В. Войтович свого часу так витлумачував це поняття: відьма (відюха, вириця, лиходійниця, чаклунка, чародійка, обавниця, потворниця, ярижниця, карга) – один з головних персонажів нижчої демонології. Це слово походить від *відати*, тобто знати все. Вириця – стара відьма. Яритниця (від *ярий* – весняний) – молода відьма, схильна до любовних забав [2: 70–72].

1. *От |в'ід'ма не|ро|дима / от о|на проз|лилас'а на ўс'їх / і на л'у|деї / і на |Бога // чо|го? // за|лиши|лас'а ў |д'ї|ках / по|мерла ди|тинка-мла|д'ен'ч'їк / з|ражу|є чо|ло|в'їк / от во|на і с|тала |в'ід'мо|ю // |робит' |ч'орне | л'уд'ам // (Мілов).* Словосполучення *відьма неродима* – це найменування жінки, яка навчалася магії, чаклунства, тобто стала відьмою. Така семантика слова *відьма* характерна для багатьох українських говірок [1: 62].

2. *До вере|тена с|тавили|с' |тоже |дуже |бережно // у |каждої ха|з'аїки бу|ло сво|є вере|тено // |тошо о|но*

бу|ло |тоже та|ким с|р'едством / на |йако|м |в'ед'ми мо|гли на|ў|ро|ч'їти / то|го н'ї|коли вере|тана н'ї|кому не| да|вали // (Новр).

3. *Їш'ч'е з|найу / шо |в'ед'ми |можут' до|їти ч'у|жих ко|рої // |їєсл'ї це |її ў|далос'а / то |д'ело |конч'ено / ко|рова мо|ло|ка |б'їл'ше не дас'т' // |дойе о|на так / |ноч'у за|лазе у |сараї і не| ўми|кає с'в'їтла / |робе це // но |їїх |можут' |ч'ути спе|ц'їал'но о|буч'ен'ї со|баки / |ярч'у|ки // і |йак|шо та|киї |ярч'ук по|бач'є / |в'ід'ма не| о|берниц'а п|тахом і не| уле|тит' // (Новсв) [11: 146].*

4. *Ну а бу|ло шо / |йак бу|ло ста|ра |йа|кас' |баба |доўго не| ўми|рає / шо ле|жит' / і ў|род'ї |йак ото / ну |йак / це у нас |зараз |кажут' хво|рає |доўго / ле|жит' / а то|д'ї бу|ло / |їєсл'ї ле|жит' |доўго та не ўми|рає / то з|нач'їт' ш'ч'ос' та|ке / не |може |ї|ї |Бог за|брати до |себе / і / ка|зали / од|на |баба так |дуже |доўго ле|жала / |поки по|том во|на ска|зала там сво|їм су|с'їд'ам ч'ї ко|му там / зро|б'їт' у / то|му / у к|риш'ї / |д'їрку / шоб / тої / шоб м'ї |дух м'їз |вилет'їти / і то|д'ї о|тожш' |ш'їталос'а / ш'ч'о |йак |робл'ат' у к|риш'ї |д'їрку / з|нач'їт' там |в'ід'ма жи|ве // (Новб) [11: 247].* Як бачимо, образ відьми асоціюється в людській свідомості "з істотами реального світу" [8: 76].

Зафіксовано також повір'я, у яких розповідають про те, як відьми здатні перетворюватися на різних тварин, птахів чи предмети – собаку, kota, вівцю, клубок, птаха та ін. Текстові фрагменти про подібні явища, що відбуваються з відьмами, надають цьому персонажу ознак міфічності: *|В'ід'ма |може пре|ўра|ш'ч'ат'с'а ў |кошку / со|баку / п|таха та во шо у|го|дно // (Новсв) [11: 146].*

Ка|зали / ш'ч'о во|на |може клуб'ї|ком зро|биц'а ч'ї |к'їшко|ю // а ўзагал'ї во|на / ш'ч'о хо|т'їла / те ї ро|била // ка|зали / ш'ч'о во|на |т'ажко поми|рала і ш'ч'о т|реба бу|ло зро|бити |д'їрку ў по|тол|ку / ш'ч'об |в'ід'ма |конч'їлас' // (ВерхД)

[11: 303].

Бу|ли |в'і|д'ми / хо|дили по су|с'і|дах / ко|роу до|й|ли / а т'і і не^и з|нали про це // х|лопц'і роз^е|казували ко|лис' / йак з |гул'ок їшли до|дому / а во|на / |в'і|д'ма / перет|вор'увалас' у клу|бок го|р'аш'ч'ї і п'і|д |ноги ки|далас' / і на ко|та |ч'орного |тоже перет|вор'увалас' // хто зна / |може то во|ни ви^е|думували так / шо п нас нал'а|кат' / а |може /і| було / хто йо|го зна // (Сват).

Інформанти розказують і про способи розпізнавання відьми, описуючи при цьому комплекс ритуальних дій, яких обов'язково варто дотримуватися. Самі діалектоносії називають такі розповіді *повір'ями*. На нашу думку, це слугує підтвердженням того, що образ відьми у свідомості більшості мовців перестає ототожнюватися з реальними особами: У нас йе по|в'і|р'їа / йак |вич'ісли^т' |в'і|д'му // т|реба у|з'ати ста|кан / д'в'іс'т'і г|рам'їу / а|ле т'і|л'ки / шоб^и в'ін буї шеч'стиг|ран:им / йакшо |в'і|з'емем вос'ли / то неч'о|го н'е по|луч'їц':а // у моло|дої |м'іс'ац' т|реба / у пол'ноч' |виїти з |дому і п'і|д'ї|ти до |хати / де жи^е|ве |ж'інка / на йа|ку ти |думаєш / шо во|на |в'і|д'ма // |перед дво|ром по|вин:о / на од|ному ко|л'їн'ї т|реба п'і|днеч'сти ста|кан до зе|м'л'ї // йакш'ч'о у ц'ї |хат'ї жи^е|ве |в'і|д'ма / то ста|кан |буде сам хо|дити у ру|ц'ї і у к'ін'ц'ї 'ін'ц'їу вотк'нец':а у |земл'у / і ї |н'ого їб'їєц':а зе|м'л'а / йа|ку |пот'ім не^и |вит'агнеч'и / т|реба т'і|л'ки розби^е|вати ста|кан // а йакш'ч'о у |дом'ї не^и жи^е|ве |в'і|д'ма / з'ї ста|каном н'їч'е|го не^и |буде // (Новсв) [11: 144].

Іноді подібні розповіді містять перелік конкретних ознак, за якими можна розпізнати відьму. Це може бути набір типових анатомічних прикмет, а також шаблонних особливостей поведінки, способу життя: |В'і|д'ми бу|ли ї се|л'ї // йак їїх розр'із'н'али? // |кажут' / во|на не^и ку|палас' і йак у|мерла / так |доц'ка н'ї|кому не^и да|ла об|мит' // хв'іст |мала // ко|роу до|й|ла // на с|вад'б'ї |лошку

с'т'аг|ла // ч'оло|в'ік буї / |рано їмер // |доц'ка нор|мал'на / госпо|дарство зви|ч'аїне бу|ло ї |нейї // во|на ст|ран:а бу|ла / за|пугана бу|ла / ч'ї л'у|деї бо|йалас' / ч'ї не^и хо|т'їлас' по|казуват' // (ВерхД) [11: 300].

У діалектних текстах про повір'я фіксуємо й лексему *відьмак* – чоловічий аналог відьми. У розповідях інформантів образ відьмака асоціюється з меншим злом, порівняно з відьмою: В'і|д'ма|ки / це та|к'ї ч'оло|в'і|ки / йа|к'ї спо|собн'ї |видити і з од|ного їзг'л'аду розли|ч'ати вед'м // са|м'ї по со|б'ї в'і|д'ма|ки безї|ред'н'ї ї нез|лобн'ї / на|протиї / во|н'у ста|райуц':а обер'їгати л'у|деї от вед'м // но вед'ма|к їс'о же не |видас'т' вед'м / в'ін |тол'ко |йакби ко|мандуєт' |їїми / голо|вен'ствуєт' на їх со|бран'їях і на|праїл'аєт' їх |д'еятел'нос'т' так / шоб в'і|д |него бу|ло |л'уд'ам наї|мен'ше зла // (Новсв) [11: 145].

Нерідко в текстах про повір'я інформанти згадують і персонажів потойбічного світу, т. зв. нечисту силу, наприклад, очеретника, домового, водяника, болотяника, лісовика, упира, оборотня, вовкулака, вихованця, перелесника, чорта та ін. Лексико-семантичну групу 'Антропологоморфні-зооморфні демонологічні істоти' представлено тільки назвами чоловічого роду, що пов'язано з міфологічними уявленнями про статъ носія назви. Розповідаючи про цих істот у численних повір'ях, мовці наділяють їх різними якостями, властивостями, рисами характеру.

1. Оч'е|ретник 'болотяний чорт': Оч'е|ретник / це ч'орт / шо си|дїт' у бо|лот'ї та |ч'їнит' у|с'ак'ї неч'а|разди тим / хто про|ходить' а|бо проїї|жайє |мимо (Новсв) [3: 260]. Бо|лот'ани|ки жи|вут' у бо|лот'ї // (НижД) [11: 323].

2. Вод'а|ниї / це суш'ч'ест|во / йа|ке жи|ве у |р'їч'к'еї |можит' жит' ї |озер'ї // |ч'асто |селиц':а |б'їл'а |мел'ниц' / вод'а|ник |л'уд'ам ш|коди не |робит' / йакшо його не т|рогаїут' // (Новсв) [11: 146].

Як бачимо, місцем проживання зазначених демонологічних персонажів

інформанти вважають різні водні об'єкти – річку, озеро, болото. Вода в народних уявленнях – одна з перших стихій всесвіту, джерело життя, засіб магічного очищення. Імовірно, водний простір осмислюють як межу між цим і тим світом, дорогу в потойбіччя, а також як місце побутування нечистої сили.

3. Домови^еки жи^евуть на го^р'иш'ч'і // при^еви^екайут' до сво^їх хаз'а'йіу // йак'шо хаз'айін не^чре^чйіз'дит' / то домо^вик | може не^чре^чй'їхати // а йак'шо йо^лму там не^ч по^добайе^ч:а / в'ін поч'ї'нає шу^лм'їти // домови^кі'ї т^реба за^добр'увати // на го^р'иш'ч'і у ву^глу | ложут' ку^ожух // (НижД) [11: 323].

4. Йе ш'ч'е ч'ор'ти // во^лни іно^гда | дуже | сил'но ш'код'ат' | л'уд'ам // йїх ба^гато і во^лни | р'із'н'ї // (Новсв) [11: 146].

5. Хто та^кі / л'їсови^еки / та^ке суш'ч'ест'во / шо жи^еве ў л'їс'ї | робит' | дейаку ш'коду | л'уд'ам / це та^кий ста^рик з боро^дойу і | палкойу // ну і в'ін не | сил'но злиї // (Новсв) [11: 146].

6. У^лпир / це суш'ч'ест'ва / йак'ї ви^еход'ут' | ноч':у і п'їут кро^їу | жи^вих л'удеї // | оборотен' / це йе | інша | назва во^їку^лака // во^їк у л'уц'кому об^лич':ї / йак'ї ви^еходит' | ноч':у і ўби^ває л'удеї та | р'їже худо^бу // (Новсв) [11: 145]. Постає людини, яка на якийсь час може ставати вовком, відома всім індоєвропейським народам, але в українських говорах на її позначення існують різні назви, що вказує на неоднакове сприйняття й оцінку цього поняття.

7. На | наш'ї зе^мл'ї йе та^кі не^чч'їс'т'ї / ви^ехо^лване^ч / це та^кий дух / в'ін | виношениї із йаї^ц'а ў^продол'жен'її де^чв'ати дн'еї под | мишко^йу // йе о^лсоб'ї | л'уди // (Новсв) [11: 145].

8. Йес'т' не^чч'їстий дух / йа^лкого нази^евайут' не^чре^члесником // об^нако^вен:о в'ін йа^їл'айе^ч:а ч'оло^вїку в | образ'ї у^лмершого / йа^лкого цеї ч'оло^вїк л'уби^ї // | ч'аш'ч'е ў^їс'ого не^чре^члесник

йа^їл'айе^ч:а ў^їл'уб'л'он:им моло^дим | л'уд'ам о^лбого | пола / йа^лк'ї то^скуйут' за сво^їими ў^їл'уб'л'он:ими // йо^лму | ч'аш'ч'е ў^їда^їе^ч:а до та^лкої с'т'е^пен'ї зат^лм'їти | розум ч'оло^вїка / шо тої ў^по^їн'ї п'їд:а^їе^ч:а об^лману // та^лка л'у^дина / до йа^лкої | при^ходи^ї не^чре^члесник і розмо^їл'а^ї з ним / с^лоро | ч'ахне і по^лтом уми^лрає // (Новсв) [11: 145–146].

Друга група текстів – це розповіді про прикмети й повір'я, пов'язані із сімейним побутом. У народній уяві чимало оберегів, забобонів, прикмет пов'язано з житлом. Зокрема, господині дбали, щоб у хаті все дихало палким бажанням забезпечити сім'ю, родинне тепло, здоров'я й затишок [12: 92]. Записаний у східнослов'янських говірках текстовий матеріал містить різноманітні прикмети, забобони та звичаї, яких колись дотримувалися в процесі закладання хати: | Дуже аку^лратно до | ц'ого от^носилис' // сл'їдили / щоб^н на | ц'ому | м'їст'ї не^чбу^ло по^лв'ішених / само^губ'ц'ї^ї // ш'ч'ї^лталос' по^лганої пр'ї^лметої / | йес'л'ї с^лтавили | хату на том | м'їст'ї / де | молн'їа по^лпала ў | дерево і | дерево а^лбо за^го^р'їлос' / а^лбо роз^шч'ї^лпилос' // там / де закла^дали | хату / по кра^їям фун^даменту на^си^епали | куч'ки пше^чниці на | ноч' // | у^тром при^ходили і ди^вилис' // | йес'л'ї пше^чниці^ї у н'їх^лто не т^рону^ї / це | добре | м'їсце / там | можна ст^лрої^ц:а // (Новр).

Йак ст^лроїли | хати / закла^дали на | уг^лах с'в'а^лтих ко^лн'їки на | ш':ас'т'а // (Мороз).

О^лце | т'от'а | Шу^ра роз^еказувала / ну во^лна з ч'оло^вїком у^лже по^їми^ерали // і о^лто / | каже / по^лв'їрїа бу^ло / на^мі^лч'ає^ш ст^лроїти / то | на^до на | ко^ждом уг^лу по^ста^вит' | куч'ку зе^мл'ї // йак'шо | ч'е^рез н'їч' п^лриїде^ш і куч'ки ў^їс'ї | ц'їл'ї / то з^нач'їт' це п^лравил'но і | бу^де^ш | хату ст^лроїти // (ВерхД) [11: 300].

Особливу роль і під час будівництва житла, і в новій хаті українці відводили сво^локові – товстій балці, яка слугувала для підтримування стелі в

хаті. Сволоок завжди символізував міцність оселі, багатство родини, захист. Дослідник Слобідської України Микола Сумцов свого часу зазначав: "Сволоок означає оселю взагалі; коли приснитися, що в хаті немає сволока – на вмируще; в сволоок на весіллі грюкотять діжою, під сволоком іноді саджають молодих і т. ін" [10: 128]. Ставлення селян до цієї важливої частини хати відображено в наведеному мікротексті: *Коли к|рили к|ришу і закла|дали осноў|ний с|волоок / то ў це ў|рем'а |ч'естували маст'е|роў д|л'а то|го / шоб о|ни не| ро|с:ердилис' // і тої / хто закла|да осноў|ний с|волоок / ў|с'ігда с|тежила ўс'а с'і|м'я / шоб в'ін там н'і|ч'ого не| зро|биў / н'і|ч'ого не| п'ідклаў //* (Новр).

З аналізованою реалією пов'язаний фразеологізм, що відображає давній звичай слобожан, – **випалювати хрест на сволоці**, обряд. 'ритуальна дія, з допомогою якої виганяли з хати різну нечисть' [3: 380]: *Дове|лос' / |помн'у / схо|дит' у |церкву на стра|ти / там |бат'ушка слу|жиў / а то|д'і при|ходили до|дому / х|рестики пу|сали / то|д'і сволоч'ки бу|ли на потол|ку / ў те ў|рем'а не| та|к'і до|ма бу|ли / а |хати то п'ід со|ломойу / то п'ід оч'е|ретом к|рит'і* (Новр). Неабияке значення мав не тільки сволок, а й свічка, якою випалювали на ньому хрести, коли приходили з церкви в Страсну п'ятницю: *|Ве|ч'е|ром ў |церкв'і в'і|дпраў|л'айуц':а / ст|рас'т'і // |л'уди / |шоўши з|церкви / нама|галис' донес|ти до|дому ст|расну с|в'іч'ку так / шобⁿ во|на не| по|гасла // п|лам'ям ц'і|йейі с|в'іч'ки ви|пал'ували хрест у|хат'і на сво|лоц'і / шобⁿ |неч'іс'т' |хату ми|нала // Л'уди |в'іри|ли / шо ц'а с|в'іч'ка ў скрут|ний ч'ас с|тане ў при|год'і // |йі|йі за|пал'ували п'ід ч'ас ве|ликої гро|зи / да|вали ў |руки т'аж|кому х|ворому / ўми|райуч'ому // мо|йі бат'ки |в'іри|ли / шо о|собен:о ве|лику |силу |має с|в'іч'ка / |а|ка го|р'іла два|над'цат' стра|теї / з|року ў р'ік //* (Тан) [11: 257]. Як бачимо, номен свічка,

пов'язаний із численними повір'ями, інформант згадує кілька разів, імовірно, щоб наголосити на значущості цієї реалії. За допомогою подібних повторів, на думку І. Романини, мовець послідовно виражає ту саму, часто ключову для нього, ситуацію чи об'єкт, утворюючи специфічне текстове поле [6: 89].

Одним із предметів хатнього вжитку, якому надавали неабиякого значення, була *під*. Її селяни вважали жіночим оберегом. М. Сумцов писав, що "під в давні часи мала велике значення через багаття, або вогонь. Хліб і усяка страва злучені з печчю. Домовий любить під і, як колись думали, має в ній своє житло. Через те в хаті не можна сказати лихого слова, що відбилось і в прислів'ї "сказав би, та під в хаті"; дівка, коли приходять свати, колупа під, бо це її основна охорона; після похорону беруться за під, як кажуть, щоб не боятися покійника, а в дійсності для очищення" [10: 128].

До середини ХХ століття на Слобожанщині зберігалася традиція розмальовувати під, покуття кольоровою глиною або фарбами, що <...> номінувалося як *квітчаті під, квітчаті покуття*" [1: 133]. Інформанти розповідають і про згаданий М. Сумцовим звичай *колупати під (комин)* – виконувати обрядову дію під час сватання (про дівчину) [9: 4: 236]. Про важливу роль печі, її особливі оберегові функції йдеться і в діалектних текстах зі Східної Слобожанщини: *Під' / це |женскі| обел'р'іж' // п'ід' бу|ла |центром |хати // п'ід' н'і|коли не| мо|гла |бути г|р'азноўу // |йес'л'і ха|з'айка ўп|раўна / то п'ід' |даже розри|совували // і за цим об|зат'іл'но сл'і|дили / шоб н'і|коли н'і|йака |в'ед'ма не| ро|била н'і|ч'ого |бі|л'а п'е|ч'і // на с|ватан':н'і |д'і|ч'іна колу|пайе п'ід' / отко|лупу|є се|б'і ку|соч'ок мате|рин'с'кої п'е|ч'і і за|би|райе с:о|бої ў но|ву с'і|м'ю / у но|ву |хату // це та|кий та|л'іс|ман* (Новр).

При|ход'ут' / |кажут' с|тарости / а |а с|тойу кови|р'айу п'ід' об|зат'е|л'но / |Дун'ка / і|ди

кови|р'аї п'іч' // да / кови|р'аї п'іч' //
 во|на о|то тут |коло ле|жаноч'ки
 т|рошки так обди|раїє / обди|раїє /
 а во|ни з|нач'іт' / а то|д'і |каже
 с|тала спи|ноюу / пи|тайут' / ну шо
 / на |мamu / а во|на |каже / ну шо /
 ну дес' же|них / а па|паша си|д'ам' /
 і па|паша хо|рошиі бу|ї / кра|сиві //
 (ОАН) [11: 293].

З чоловіком, із його функціями та роллю в хаті, родині інформанти пов'язують стіл, для якого теж наявні свої забобони: С'т'іл / це мужс'кий обе|р'іг // стол н'іколи н'е|л'із'а |було оста|їл'ам' не| нак|ритим / їс'ї|да накри|вали |б'ілої скатер|тиної і об'а|зат'ел'но с|тавили сол' // (Новр).

Календарна обрядовість є одним із найважливіших складників духовної культури народу. Відтак третю групу текстів формують розповіді про повір'я, прикмети й забобони, що стосуються календарної обрядовості українців. Подібні тексти часто містять назву свята, описують традиційні обрядодії. Зокрема, під час святкування Різдва Христового на Слобожанщині прийнято було **щитати коляки**, обряд. 'один із способів ворожіння під час різдвяних свят': Кол'аки хо|дили ш'ч'е|тат' / ко|ли не| |замужем бу|ли // |ходиш ш'ч'е|тайеш / |а|ка ко|л'ака по|падеу':а / ч'і у ко|р'і / ч'і бе|з ко|ри // |ак у ко|р'і / то же|них |буде ба|гатий / а |ак бе|з ко|ри / то |б'ідний (ВерхД) [3: 402].

За свідченням інформантів, ворожили не лише на коляках, а й на во|р'аках 'кілок з огорожі' (у багатьох говірках): По во|р'аках ко|лис' воро|жили / ш'ч'і|тайут' до де|с'ати / |ак|шо де|с'ата ї ше|рс'т'і / то |буде ч'оло|в'ік ха|з'айін / а |ак|шо н'і / то п'а|нич'ка (Міст) [3: 67]. Звичай рахувати кілки в тинах і пов'язані з ним прикмети поширені на всій території України.

Текст про свято Водохреща з численними повір'ями та прикметами позначений певним містицизмом у зв'язку зі згадуванням у ньому відьми: Ну / а ш'ч'е ме|н'і роз|казувала їже не ба|бус'а |мамка / шо бу|ло з |нейу

та|ке / ї ту н'іч' / ко|ли Водох|рес'т'а / т|реба наби|рати во|ди з два|нац'ати до тр'ох ч'а|соу |ноч'і наби|рати во|ди / то|д'і во|на ц'а во|да / во|на |ак св'а|ч'ена / |дуже во|на сто|їт' |доўго / не про|падає і во|би|ч'е во|на та|к'і с|воїства ї |нейі / л'е|ч'ебн'і / т'і |ейі во|ди // ну і от / а їс'і |кажут' / ш'ч'о |акш'іч'о ч'і|тати мо|литву |ак наби|рати |воду / т|реба ч'і|тати мо|литву / і їсе шо на |тебе бу|ло по|робле|чно / там їс'ак'і |порч'і / їс'ак'і те їсе / во|но |буде зми|ватис'а / і та л'у|дина / |а|ка ро|била це / во|на до |тебе п|риїде / но т'іки то|б'і не|л'із'а ба|лакати до |нейі / і|нач'е / |акш'іч'о за|ба|лакайеш / так їсе о|так і зо|станеу':а // ну шо ж / ус|тала во|на / |мамка / нач'а|ла з|разу ч'і|тати |Оч'е на|ш / і о|тож у|бралас'а їсе / т'іки їз'а|ла в'і|про / ш'ч'об і|ти во|ди до ко|лод'аз'а / і отк|ри|ває д|вер'і / а |пере|д по|рогом сто|їт' су|с'ідка / сто|їт' і мо|їч'іт' / і та сто|їт' мо|їч'іт' // і от о|ни так по|мо|їч'али / по|мо|їч'али / то|д'і |мамка за|крила д|вер'і |пере|д |нейу / за|крила д|вер'і / і тої то|д'і отк|ри|ває / а її|ї їже там не|ма // во|на ко|н'ешно т|рошки зл'а|калас'а / но їс'о ра|їно п'іш|ла / ж іш'ч'е з |б'іл'шим у|серд'ам поч'а|ла ч'і|тат' мо|литву / і / п'іш|ла на|брала во|ди і |п'іс'л'а |того / во|на / с|тала |мене|ше хво|рати // (Новб) [11: 248].

Повір'я, прикмети та обряди містять і тексти про святкування свят весняного циклу, зокрема Великодня: У |Ч'істїї Ч'е|т'вер / ко|ли у |церкв'і в'і|праїл'айуц'а ст|раст'і / гос|по|дин'і вики|дали на го|р'ш'ч'е два|нац'ат' су|хих по|л'ін / шо|п |паска не за|палас'а // ї цеї ден' н'і|ч'ого не| ро|били // л'у|ди |в'іри|ли / ш'ч'о у то|го / хто |робе ї цеї ден' / |вирос|те на т'іл'і |мертва к'іс'т' / на|росток / |а|кш'і т|реба л'іку|вати так / ко|ли з|вон'ат' це|р'ко|їн'і з|вони / т|реба п'і|ти на к|ладовиш'ч'е / зна|йти |а|кус' |к'істку мертве|ц'а і по|терти |нейу х|воре |місто / |поки не за|мо|їч'ат' з|вони // (Тан) [11: 257].

Іс|нує по|в'ір'я / шо ў |Ч'істий Ч'є
т|вер / до с|ходу |сонц'а |ворон |носе з
гн'із|да сво|їх д'ї|теї ку|пат' у |р'іч'ку
// хто ску|пайе|ц'а ра|н'іше в'ід них /
тої |буде здо|ровий |ц'ілий год // то|го
х|вор'ї мо|гли ку|па|ц'а |даже |ноч'у //
ску|пайшис' / х|вориї наби|ра|ї з сво|го
ку|пел'у в'ід|ро во|ди і н'іс о|ту |воду
на пере|х|рес'т'а / вили|ва|ї / ш'ч'об
там ўсе |лихо оста|валос' //
обе|режн'ї л'уди з|ранку із |хати не
ви|ходи|ели / а |як|шо бу|ли у до|роз'ї
/ то обми|нали пере|х|рес'н'ї до|роги /
шоб хво|роба до них не при|ч'є|нилас'
// на цеї п|разник ст|ригли д'ї|теї /
шоб у них не бо|л'їла голо|ва // (Тан)
[11: 256–257].

Ве|ли|кодн'ойі д|нини / ўже ш
в'ід|слу|жили / |церкву закри|вали на
за|мок /а в'ід |н'ого рос|ходи|елис' два
ц'їп|ки ў|гору аш до з|вон'ї / ми
ма|лими б'їгали ди|евитис'а ч'ї п|риїде
|в'ід'ма ц'їлу|вати за|мок на |церкв'ї /
бо |ч'ули ле|генду в'ід с|тарших л'удеї
про те / ш'ч'о |як не| поц'їлує |в'ід'ма
за|мок у цеї ден' / то ў |жодну |хату не
заї|де / а |як в'ідас'ц'а / то во|на ў|с'уди
заї|де ку|ди |нада // (Новпск).

Пові|р'я містять і тексти, присвячені
традиційному дохристиянському святу
літнього календарного циклу, – Івана
Купала. Зазнавши певних
трансформацій, свято певною мірою
зберегло свої архаїчні риси, серед яких –
розпалення багаття з наступним
пліганням через нього, плетіння вінків
та кидання їх у воду, про що, зокрема,
згадують інформанти в наведених
мікротекстах: Івана / |кажут' Ку|пала
// на тої п|разник / п|летут' в'їнок із
ц'в'їт'її о|то з |разних / |як'ї рос|тут'
не то шо тут кул'турн'ї / а та|к'ї
цв'є|ти // на|ри|вайут' / зпл'ї|тайут' /
тої же / в'їнок // і|дут' до |р'іч'ки /
ки|дають // |їєсл'є не |тоне в'їнок /
тої / |дето по|плиў / то |кажут' /
ту|ди |п'їде |зам'їж / у|тоне / так о|то
з|нач'їт' с|коро ум|ре // ота|ке от //
(Шул) [11: 62].

В'їнки должн'ї пліє|їти за во|дойу //
то |є та|ка ворож|ба / |як|шо в'їнок
хара|шо пліє|ве і с'в'їч'ка го|рит' / то
|д'їйка |зам'їж п'їде / а |як|шо в'їнок
к|рути|ц'а на |м'їст'ї / ш'ч'є |буде

д'їву|ват' // |як|шо одпли|ве в'їнок
да|леко і приє с|тане до |як|когос'
|бере|га / то ка|зали / шо |д'їйка
|зам'їж ту|ди |п'їде // (Тан) [11: 256].

У текстах діалектоносії іноді згадують
і назви персонажів святкових дійств,
наприклад: |лалка, обряд. 'дівчина, яка
на святі Івана Купала плете вінок для
молодшої дівчинки': Наїк|раш'ч'ї в'їнок
у т'ї|їейї |д'їч'їни / шо |її плє|ла
|лалка (ВерхД) [3: 190]; д'їч'ата
ру|салки учасниці свята Івана Купала':
Д'їч'ата ру|салки роз|пуш'ч'єн'ї |коси
/ ў |б'їлих со|роч'ках / вод'а|ному
|робл'ат' куш'ч'їр' / ви|сушуйут' |ю|го
// о|то в'їн вод'а|ний // плє|тут'
в'їн|ки (Тан) [3: 188 – 189].

Ще в одному тексті розповідають
про Зелену неділю – тиждень після
Трійці. З цим святом пов'язані
численні забобони, оскільки впродовж
цього тижня в багатьох регіонах
України заборонялося багато чого
робити. На Зеленому тижні не
працювали на землі, "щоб грім не
спалив хати"; не купалися, бо "русалкі
можуть затягнути"; не визолювали, не
прали, "бо то грїх"; не шили, не садили
розсади – "то не буде капусти"; не
пололи льону чи чого іншого, "бо все
всихати буде"; не пекли хліба, не мели,
не мили, не підмашували і не білили
хати, не підмашували печі, "бо
позамазуєш очі русалкам", "бо
будуть порожні колоски" тощо [4: 534].
Мешканці Східної Слобожанщини
також згадують подібні забобони: Не
|можна і|ти на |р'іч'ку / бо ру|салки
зало|коч'ут' // во|ни жи|вуть у во|д'ї /
|маїут' |доїгї |волос // (ВерхД) [11:
295]; |Кажут' / ў |нашому |л'їс'ї
л'їсо|вик жиє|ве / ста|рїї ўже /
|мабут' // а при|їшло це ш'ч'є з
даї|ни|ни / |в'їра ў л'їсо|вих |дух'її //
с'в'ато та|ке ў нас п|разнуїут' /
Зе|лена не|д'їл'а // у це с'в'ато
д'ї|теї у л'їс не| пу|скали / бо|їалис' /
ш'ч'о |маї|ка ч'ї л'їсо|вик у л'їс с'в'ї
за|т'агнут' // та і ўз|рос'л'ї
по|бойувалис' за|ходити да|леко //
|зараз ўже н'їх|то за це не| |дума /
а|ле |в'їра ў |дух'її о|сталас' //
(Полов).

Висновки й перспективи

дослідження. Отже, здійснений аналіз уповноважує на такі висновки. Діалектний текст – той лінгвокультурний феноменом, що дає змогу фахівцеві отримати детальні відомості про реалії, які становлять предмет його дослідження. Інформативність як одна з основних якостей діалектного тексту забезпечує не лише вичерпність відомостей, а й сприяє уточненню семантики деяких лексем і висловів, допомагає одержати уявлення про народні повір'я, забобони, вірування діалектоносців у надприродне, з'ясувати рівень міфологічного сприйняття мовцями навколишнього світу. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з вивченням структурно-семантичних особливостей діалектних текстів про побут східних слобожан.

Список скорочень населених пунктів (Луганська область)

Білк – смт. Білокуракине, Білокуракинська СелТГ Сватівського р-ну; ВерхД – с. Верхня Дуванка, Нижньодуванська СелТГ Сватівського р-ну; Кррч – смт. Красноріченське, Красноріченська СелТГ Сватівського р-

ну; Мілов – смт. Мілове, Міловська СелТГ Старобільського р-ну; Міст – с. Містки, Сватівська МТГ Сватівського р-ну; Мороз – с. Морозівка, Міловська СелТГ Старобільського р-ну; НижД – смт. Нижня Дуванка, Нижньодуванська СелТГ Сватівського р-ну; Новб – с. Новобіла, Білолуцька СелТГ Старобільського р-ну; Новпск – смт. Новопсков, Новопсковська СелТГ Старобільського р-ну; Новр – с. Новорозсош, Новопсковська СелТГ Старобільського р-ну; Новсв – смт. Новосвітлівка, Молодогвардійська МТГ Луганського р-ну; ОлН – с. Олексіївка, Новоайдарська СелТГ Щастинського р-ну; Підг – с. Підгорівка, Старобільська МТГ Старобільського р-ну; Полов – с. Половинкине, Старобільська МТГ Старобільського р-ну; Прос – с. Просяне, Марківська СелТГ Старобільського р-ну; Сват – м. Сватове, Сватівська МТГ Сватівського р-ну; Тан – с. Танюшівка, Білолуцька СелТГ Старобільського р-ну; Шул – с. Шулівка, Біловодська СелТГ Старобільського р-ну; Шулг – с. Шульгинка, Шульгинська СТГ Старобільського р-ну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барилова Г. К., Глуховцева К. Д. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2011. 228 с.
2. Войтович Валерій. Українська міфологія. Вид. 2-ге, стереотип. Київ: Либідь. 2005. 644 с.
3. Волошинова М. О., Глуховцева К. Д., Лєснова В. В. та ін. Словник українських східнослобожанських говірок / К. Д. Глуховцевої та В. В. Лєснової (ред.). Вид. друге, зі змін. й допов. Київ: Талком, 2021. 407 с.
4. Етнографія українців: навч. посіб. / за ред. проф. С. А. Макарчука; вид. 3-є, перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с.
5. Плечко А. Вірування про небесні світила в середньополіських говірках: етнолінгвістичний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Черкаси, 2020. 23 с.
6. Романина Ірина. Структурно-семантичні особливості діалектних текстів про чуда в наддністрянському говорі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2015. 326 с.
7. Сердега Л. Р. Особливості повір'їв із міфологічною мотивацією. *Незгасимий словосвіт: зб. наук. пр. на пошану проф. Володимира Семеновича Калашника*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. С. 512–518.
8. Сердега Л. Р. Історія вивчення та систематизації народних повір'їв. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Філологія*. 2013. Вип. 67. С. 72–78.
9. Словник української мови: в 11 т. Т. 4. Київ: Наук. думка, 1973.

10. Сумцов М. Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України. Вибрані праці / Упорядкув., підготов. тексту, передм., післямова та прим. М. М. Красикова. Харків: АТОС, 2008. 558 с.

11. Українські східнослобожанські говірки: сучасні діалектні тексти: навч. посіб. / упоряд.: К. Д. Глуховцева, В. В. Лєснова, І. О. Ніколаєнко; за ред. К. Д. Глуховцевої. Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2011. 424 с.

12. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навч. посіб. для студ. фак. укр. філології; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Barylova, H. K., Hlukhovtseva, K. D. (2011). *Etnolinhvistyka [Ethnolinguistics]: Study guide for students of higher educ. establ. Luhansk: Vyd-vo DZ "LNU imeni Tarasa Shevchenka". 228 p. [in Ukrainian].*

2. Voitovych, Valerii. (2005). *Ukrainska mifolohiia [Ukrainian mythology]. 2nd edit. Kyiv: Lybid. 644 p. [in Ukrainian].*

3. Voloshynova, M. O., Hlukhovtseva, K. D., Liesnova, V. V. ta in. (2021). *Slovnyk ukrainskykh skhidnoslobozhanskykh hovirok [Dictionary of Ukrainian Eastern Slobozhan dialects]/ K. D. Hlukhovtseva and V. V. Liesnovoi (eds.). 2nd edit. Kyiv: Talkom. 407 p. [in Ukrainian].*

4. *Etnohrafiia ukraintsiv (2015). [Ethnography of Ukrainians]: Study guide / ed. by prof. S. A. Makarchuk; 3rd edition. Lviv: LNU im. I. Franka. 711 p. [in Ukrainian].*

5. Plechko, A. (2020). *Viruvannia pro nebesni svityla v serednopoliskykh hovirkakh: etnolinhvistychnyi aspekt [Beliefs about the celestial bodies in Middle Polissian dialects: ethno-linguistic aspect]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Cherkasy. 23 p. [in Ukrainian].*

6. Romanyna, Iryna. (2015). *Strukturno-semantychni osoblyvosti dialektnykh tekstiv pro chuda v naddnistrianskomu hovori [Structural and semantic peculiarities of dialect texts about wonders in Naddnistriansky dialect]: PhD(c) thesis: 10.02.01. Lviv. 326 p. [in Ukrainian].*

7. Serdeha, L. R. (2011). *Osoblyvosti povir'iv iz mifolohichnoiu motyvatsiieiu [Peculiarities of beliefs with mythological motivation]. Nezghasymyi slovosvit: zb. nauk. pr. na poshanu prof. Volodymyra Semenovycha Kalashnyka. Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina. Pp. 512–518. [in Ukrainian].*

8. Serdeha, L. R. (2013). *Istoriia vyvchennia ta systematyzatsii narodnykh povir'iv [History of study and systematization of folk beliefs]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina : Filolohiia. Iss.67. Pp. 72–78. [in Ukrainian].*

9. *Slovnyk ukrainskoi movy (1973). [Ukrainian language dictionary]. Vol. 4. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].*

10. Sumtsov, M. F. (2008). *Doslidzhennia z etnografii ta istorii kultury Slobidskoi Ukrainy. Vybrani pratsi [Studies in the Ethnography and Cultural History of Slobodsk Ukraine. Selected Works] / Arrangement, foreword, afterwords and notes by. M. M. Krasikov. Kharkiv: ATOS. 558 p. [in Ukrainian].*

11. *Ukrainski skhidnoslobozhanski hovirky: suchasni dialektni teksty (2011). [Ukrainian Eastern Slobozhan Dialects: Modern Dialect Texts]: Study guide / arranged by K. D. Hlukhovtseva, V. V. Liesnova, I. O. Nikolaienko; ed. By K. D. Hlukhovtseva. Luhansk: Vyd-vo DZ "LNU imeni Tarasa Shevchenka". 424 p. [in Ukrainian].*

12. *Sharmanova, N. M. (2015). Etnolinhvistyka [Ethnolinguistics]: Study guide for the stud of the Ukr. Philology dpt.; ed. By Zh. V. Koloiz. Kryvyi Rih: NPP ASTERIKS. 192 p. [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редколегії: 20.02.2025

Схвалено до друку: 23.04.2025